

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 1-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Directory of Research Journals Indexing

**www.innoworld.net
O'ZBEKISTON-2026**

**KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINING
RIVOJLANISH TENDENSIYALARI****Feruzabonu Parpiboyeva Baxodir qizi**

Namangan davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti
Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar) yo'nalishi talabasi
E-mail:feruzabonuparpiboyeva2006@gmail.com

Annotatsiya: maqolada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning bugungi kunda rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida mamlakat iqtisodiyotida kichik va o'rta biznesning roli, xususiy tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va ularning samaradorligini oshirish yo'llari o'rganilgan. Maqolada, shuningdek, kichik biznes sub'ektlarining raqobatbardoshligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, marketing va menejment strategiyalarini ishlab chiqish kabi zamonaviy tendensiyalar yoritilgan. Tadqiqot natijalari iqtisodiy rivojlanish, ish o'rinlari yaratish va xususiy tadbirkorlikning barqarorligini ta'minlash borasida muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, rivojlanish tendensiyalari, iqtisodiy rivojlanish, innovatsion texnologiyalar, raqobatbardoshlik, menejment strategiyalari, ish o'rinlari yaratish.

Kirish. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Davlat tomonidan ushbu sohani rivojlantirishga qaratilgan bir qator strategik hujjatlar va farmoyishlar qabul qilingan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 2-avgustdagi PF-4940-sonli "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash" qarori va 2019-yil 5-fevraldagi PQ-4207-sonli "Xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va moliyaviy barqarorligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" farmoyishi ushbu jarayonga yangi turtki berdi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratishga, balki innovatsion g'oyalarni tatbiq etish, mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xususiy tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, soliq va kredit imtiyozlari, davlat grantlari va sarmoyaviy dasturlar orqali iqtisodiyotdagi raqobatbardoshlikni oshirishga imkon yaratiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, joriy iqtisodiy sharoitda kichik biznes sub'ektlari raqobatbardoshlik, samaradorlik va barqarorlikni ta'minlash yo'lida yangi strategiyalarni ishlab chiqishga majbur. Shu munosabat bilan, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar, statistik ma'lumotlar va davlat hujjatlari asosida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalarini aniqlash, ularning amaliy samaradorligini oshirish va istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash zarur.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur maqola kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari, ularning mamlakat iqtisodiyotidagi roli, innovatsion va boshqaruv strategiyalari, shuningdek, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini tahlil qilishga qaratilgan.

Tadqiqot ishiga oid adabiyotlar tahlili

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni o'rganish masalasi xalqaro va mahalliy iqtisodiy tadqiqotlarda keng yoritilgan. Xalqaro tadqiqotlar, jumladan, Y.Shumpeter va M.Porterning ishlari, kichik va o'rta biznesning innovatsion rivojlanish va iqtisodiy barqarorlikdagi rolini ochib beradi. Shu bilan birga, ularning tadqiqotlari biznes sub'ektlarining raqobatbardoshligini oshirish, bozor segmentlariga moslashish va innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish masalalariga alohida e'tibor qaratadi.

O'zbekiston sharoitida, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga oid bir qator ilmiy ishlarda sohaning iqtisodiyotdagi roli, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va sub'ektlarning barqarorligini ta'minlash choralari o'rganilgan. Masalan, B.Abdullayev kichik biznes sub'ektlarining iqtisodiyotdagi ijobiy ta'siri, ish o'rinlari yaratish va milliy ishlab chiqarishni rivojlantirishdagi rolini tahlil qiladi. Shuningdek, G.Tolibov milliy tadbirkorlik ekotizimi va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini o'rganib, strategik tavsiyalar ishlab chiqqan.

Davlat siyosati va normativ-huquqiy hujjatlar tadqiqotlarda asosiy manba sifatida keng qo'llaniladi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4940-sonli qarori (2017) va PQ-4207-sonli farmoyishi (2019) kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish konsepsiyasini belgilab, iqtisodiy barqarorlik va ish o'rinlarini yaratish borasidagi amaliy yo'nalishlarni belgilaydi. Ushbu hujjatlar tadqiqotga metodologik asos yaratib, maqolada keltirilgan tahlil va tavsiyalarni mustahkamlaydi.

Shuningdek, xorijiy manbalarda kichik biznes sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, soliq imtiyozlari va moliyaviy barqarorlikni oshirishning turli strategiyalari o'rganilgan. Masalan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD- Organisation for Economic Co-operation and Development) hisobotida kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, startaplarni rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy o'sish tendensiyalari ko'rsatib o'tilgan.

Tahlil natijalaridan ko'rinadiki, hozirgi kunda O'zbekiston sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga oid ilmiy ishlar asosan iqtisodiy samaradorlik, ish o'rinlari yaratish va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlariga e'tibor qaratadi. Shu bilan birga, innovatsion va marketing strategiyalari, raqobatbardoshlikni oshirish, xalqaro tajribani tatbiq etish kabi masalalar nisbatan kam yoritilgan. Bu esa tadqiqotning dolzarbligini va ilmiy yangiligini ta'minlaydi.

Shu asosda, mazkur maqolada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining iqtisodiyotdagi roli, rivojlanish tendensiyalari, innovatsion yondashuvlar va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kompleks tahlil qilishga qaratilgan. Bu esa tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyatini oshiradi va kelgusida strategik tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolani yoritishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan O'zbekiston Respublikasining qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari, iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy sohalaridagi taniqli xorijiy hamda mahalliy olimlarning ilmiy ishlanmalari, asarlari va maqolalari o'rganildi. Shu orqali mazkur sektorni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish va ishbilarmonlik muhitini qulaylashtirishni ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlil qilindi.

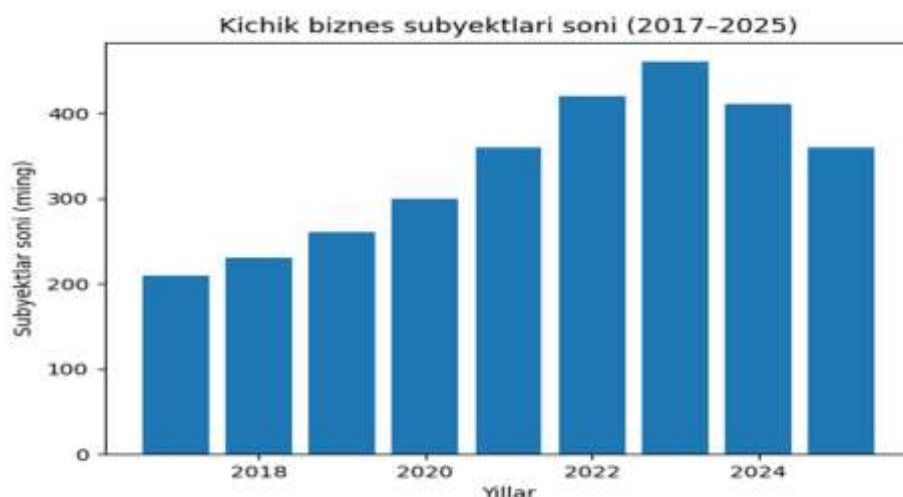
Tadqiqot jarayonida masalaga doir statistik ko'rsatkichlar va ilmiy qarashlarni o'rganishda mantiqiy fikrlash, ilmiy mushohada, tizimli yondashuv, induksiya va deduksiya metodlari hamda qiyosiy tahlil kabi usullar qo'llanildi.

Shuningdek, mavzuni yoritishda ekonometrik usullar, darsliklar, o'quv qo'llanmalar, xorijiy adabiyotlar, tadqiqot hisobotlari, ilmiy-amaliy anjuman to'plamlari va internet manbalaridan foydalanildi. Ushbu metodologik yondashuv tadqiqotning ilmiy asoslanganligini ta'minlab, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga doir tavsiyalarni shakllantirish imkonini yaratdi.

Tahlil va natijalar. O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilish uchun 2017–2025 yillarga oid statistik ma'lumotlar o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes sub'ektlarining soni barqaror o'sish sur'ati bilan rivojlanmoqda.

1. Kichik biznes sub'ektlarining soni 2017–2025 yillarda O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari Davlat statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari asosida chuqur tahlil qilindi. Mazkur davr mamlakatda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, xususiy sektor ulushini oshirish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish bilan tavsiflanadi.

1-rasmda kichik biznes subyektlari sonining 2017–2025 yillardagi dinamikasi ustunli grafik ko'rinishida aks ettirilgan bo'lib, 2017–2022 yillarda barqaror o'sish tendensiyasi, 2023–2025 yillarda esa nisbiy pasayish jarayoni yaqqol ko'rinadi.

1-rasm. Kichik biznes sub'ektlari sonining dinamikasi (2017-2025)

Natijalardan ko'rinib turibdiki, kichik biznes sektori barqaror o'sish bilan rivojlanmoqda. Pandemiya yillari biroz pasayish kuzatilsa-da, davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash, grantlar va imtiyozlar orqali tiklanish amalga oshdi.

2-rasm kichik biznes orqali yaratilgan ish o'rinlari sonining yillar kesimidagi o'zgarishini chiziqli grafik asosida ifodalaydi.

2-rasm. Kichik biznes orqali yaratilgan ish o'rinlari (2017-2025)

Natijalardan ko'rinadiki, ish o'rinlari soni bilan bog'liq o'sish ham barqaror bo'lib, davlat dasturlari va imtiyozli kreditlar bilan bevosita bog'liq.

3-rasmda kichik biznesga kiritilgan investitsiyalar hajmining 2017-2025 yillardagi dinamikasi soddalashtirilgan va tushunarli chiziqli grafik asosida aks ettirilgan. Mazkur grafik investitsiya hajmining bosqichma-bosqich oshganini, shuningdek, 2023 yildan keyingi yillarda barqarorlashuv jarayonini aniq ko'rsatib beradi.

Kichik biznesga kiritilgan investitsiya hajmi(3-rasm)

Tahlil natijalari 2017–2025 yillarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tayanch tarmoqlaridan biri ekanligini tasdiqlaydi. Kichik biznes subyektlari soni, yaratilgan ish o'rinlari va investitsiya hajmining o'sishi davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlarning samaradorligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, statistik tahlillar kichik biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha strategik chora-tadbirlarni davom ettirish, innovatsion va eksportga yo'naltirilgan tadbirkorlikni rivojlantirish muhimligini ko'rsatadi.

Tahlil va statistik ko'rsatkichlardan quyidagilarni xulosa qilish mumkin:

- kichik biznes sub'ektlarining soni va ish o'rinlari barqaror o'sishda, bu esa iqtisodiy rivojlanish va ishbilarmonlik muhitining yaxshilanishiga dalolat beradi;
- davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, imtiyozli kreditlar, grantlar va soliq yengilliklari kichik biznes sub'ektlarining barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega;
- innovatsion yondashuvlar va eksportga yo'naltirilgan strategiyalar xususiy tadbirkorlikni raqobatbardosh qiladi. Tadqiqot natijalari asosida kelajakda strategik tavsiyalar ishlab chiqish va ishbilarmonlik muhitini yanada qulaylashtirish imkoniyati mavjud.

Xulosa va takliflar. Tahlil va statistik ma'lumotlar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sektori so'nggi yillarda barqaror rivojlanmoqda. Kichik biznes sub'ektlarining soni, yaratgan ish o'rinlari va kiritilgan investitsiya hajmi o'sib, iqtisodiyotdagi ulushi oshib bormoqda. Shu bilan birga, eksportga yo'naltirilgan korxonalar sonining oshishi xususiy tadbirkorlikning raqobatbardoshligini oshirish va milliy mahsulotlarning xalqaro bozorlarda ulushini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Tahlil natijalaridan quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- kichik biznes sub'ektlarining soni va ish o'rinlari barqaror o'sishda, bu esa iqtisodiy barqarorlik va ishbilarmonlik muhitining yaxshilanishiga dalolat beradi;

- davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash, grantlar, imtiyozli kreditlar va soliq yengilliklari kichik biznesning rivojlanish sur'atini oshirishda muhim rol o'ynaydi;
- innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish va eksportga yo'naltirilgan strategiyalar xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega;
- xalqaro tajribalarni o'rganish va integratsiya qilish kichik biznesning samaradorligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib quyidagi takliflarni keltirishimiz mumkin:

- davlat tomonidan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada kengaytirish, imtiyozli kreditlar va grantlarni kengaytirish;
- innovatsion texnologiyalarni tatbiq etishga yo'naltirilgan trening va maslahat xizmatlarini rivojlantirish;
- Xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini eksportga yo'naltirish, marketing va logistika qo'llab-quvvatlashini kuchaytirish;
- kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini kengaytirish, raqobatbardosh strategiyalar va yangi biznes modellarini ishlab chiqish;
- ishbilarmonlik muhitini yanada qulaylashtirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va huquqiy kafolatlarni mustahkamlash.

Shu tarzda, tadqiqot natijalari kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va iqtisodiyotning barqaror o'sish sur'atini oshirish imkonini beradi. Tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, u nafaqat statistika va nazariy ma'lumotlarni tizimli ravishda birlashtiradi, balki xususiy tadbirkorlar va davlat organlarining real amaliy tajribasini tahlil qilish orqali yangi tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4940-sonli qarori. "Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish konsepsiyasi", 02.08.2017.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4207-sonli qarori. "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar", 05.02.2019.
3. Davlat statistika qo'mitasi. Kichik va o'rta biznes statistikasi hisobotlari, Toshkent, 2022.
4. Abdullayev B. Kichik biznes va tadbirkorlikning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni. Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
5. OECD. SME and Entrepreneurship Outlook 2020. Paris: OECD Publishing, 2020.
6. Porter M.E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York: Free Press, 2015.
7. Hisrich R.D., Peters M.P. Entrepreneurship. New York: McGraw-Hill, 2020.
8. Tashkent Business Forum. Small and Medium Enterprises in Uzbekistan: Development Trends. Tashkent: TBF, 2021.
9. United Nations Development Programme (UNDP). SME Development and Entrepreneurship in Central Asia. New York: UNDP, 2021.
10. World Bank. Doing Business 2022: Uzbekistan. Washington D.C., World Bank, 2022.